

Секція: Економічна безпека

АНТОНЕНКО В. М.

*Кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку,
фінансів та економічної безпеки*

ПЄВТІЄВА С. С.

*Магістрант 1 року навчання
Донецького національного технічного університету
м. Красноармійськ, Україна*

ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ЯК ДІЄВИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Проблеми фінансово-економічної безпеки підприємств в сучасних умовах набувають ще більшої актуальності, ніж ще кілька років тому. Це обумовлено загальнодержавною обстановкою, яка характеризується високим рівнем фінансово-економічної нестабільності, а переважна більшість підприємств знаходиться у кризовому стані.

Взагалі цією проблемою з різних точок зору та позицій займалися чимало дослідників, серед яких особливу увагу привертають роботи таких науковців, як: О.В. Ареф'єва [1], Т.Г. Васильків [2], В.М. Геєць [3], М.М. Єрмошенко [4], В.А. Забродський [5], С.М. Ілляшенко [6], Р.С. Папєхін [8, 9], О.О. Терещенко [12] та інші. Однак, на жаль, з цього наукового напрямку і досі налічується багато невирішених питань; а деякі з тих, що вже були розглянуті науковцями, залишаються незавершеними.

Сутність категорії «фінансово-економічної безпеки підприємства» найбільш повно розкривається у таких двох поняттях, як:

- фінансова безпека підприємства - стан фінансово-кредитної сфери підприємства, характеризований стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю забезпечувати захист

фінансових інтересів, які охоплюють і фінансові інтереси підприємств, і достатні обсяги фінансування [4];

- економічна безпека підприємства - стан економічної системи, що характеризується наявністю конкурентних переваг, які досягаються ефективним використанням існуючих власних та залучених ресурсів, своєчасним впровадженням комплексу заходів з метою підтримання нормальних умов працездатності системи для максимального досягнення поставлених цілей у короткостроковому та довгостроковому періоді в умовах постійної зміни навколишнього середовища [11].

Однією з найбільш актуальних проблем є розробка методів оцінки фінансово-економічної безпеки, яка пов'язана з необхідністю наявності інформації для управління підприємством. В науковій літературі напрацьовуються різні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, які можна класифікувати наступним чином: 1) індикаторний; 2) ресурсно-функціональний; 3) агрегатний, заснований на достатності обігових коштів (власних і позикових); 4) підхід на основі визначення ймовірності банкрутства; 5) підхід на основі критерію «мінімум сукупного збитку, який завдається безпеці» [10], 6) забезпечення програмно-цільового управління розвитком підприємства, 7) наявності чистого прибутку, 8) інвестиційний, 9) оцінки вартості підприємства з використанням дохідного підходу [2].

Більшість дослідників цієї проблеми вважає, що визначення стану та загроз фінансової безпеки підприємств потребує застосування індикаторного методу, за якого рівень безпеки визначається за допомогою так званих індикаторів (табл. 1) [7, 8, 9].

Інший метод до оцінки рівня фінансової безпеки розглядається в межах ресурсно-функціонального підходу, за яким оцінку пропонується здійснювати за кожною функціональною складовою фінансової безпеки, а потім визначити інтегральний показник експертним шляхом.

Таблиця 1 - Індикатори фінансової безпеки підприємства

Показники	Граничні значення	Значення показника повинне бути
1. Коефіцієнт покриття (Оборотні кошти / Короткострокові зобов'язання)	1,0	Не менше за граничне
2. Коефіцієнт автономії (Власний капітал / Валюта балансу)	0,3	Не менше за граничне
3. Рівень фінансового леверіджу (Довгострокові зобов'язання / Власний капітал)	3,0	Не більше за граничне
4. Коефіцієнт забезпеченості відсотків до сплати (Прибуток до сплати відсотків і податків / Відсотки до сплати)	3,0	Не менше за граничне
5. Рентабельність активів (Чистий прибуток / Валюта балансу)	З урахуванням індексу інфляції	Не менше за граничне
6. Рентабельність власного капіталу (Чистий прибуток / власний капітал)	15%	Не менше за граничне
7. Середньозважена вартість капіталу	Рентабельність інвестицій	Не менше за граничне
8. Показник розвитку компанії (Відношення валових інвестицій до амортизаційних відрахувань)	1,0	Не менше за граничне
9. Визначення структури кредитних ресурсів	Кредити строком до 1 року < 30%; Кредити строком більше 1 року < 70%	Значення показника повинне бути не менше за граничне значення
10. Показники диверсифікації: диверсифікація покупців (питома вага у виручці одного покупця); диверсифікація постачальників (питома вага у виручці одного постачальника)	10%	Не більше за граничне
11. Темпи зростання прибутку, реалізації продукції, активів	Темпи росту прибутку > темпів росту реалізації продукції > темпів росту активів	
12. Співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості	Період обороту дебіторської заборгованості > період обороту кредиторської заборгованості	

Джерело: [1, 7,9].

При цьому функціональну структуру фінансової безпеки підприємства визначають такі складові: бюджетна; грошово-кредитна; валютна; банківська; інвестиційна; фондова; страхова [1, 6]. Цей метод є дуже широким, проте розрахунок критеріїв на основі висновків експертів не гарантує повної об'єктивності рішень, так як має місце «людський фактор». Також цей метод майже ідентичний з аналізом ефективності використання ресурсів підприємства, що на думку Т.Г. Васильціва [2], не зовсім відповідає вимогам до якісної оцінки безпосередньо його економічної безпеки та її рівня, а це примушує задуматися над важливістю та доцільністю застосування цього підходу.

Метод забезпечення програмно-цільового управління розвитком підприємства, який був запропонован В.А. Забродським [5], передбачає використання багатовимірного аналізу, що підвищує обґрунтованість оцінки але робить розрахунки дуже повільними, трудомістким і скрутними при оцінці стійкості сукупного інтегрального показника у динаміці.

Інвестиційний метод дозволяє зробити висновок щодо доцільності окремих заходів посилення економічної безпеки [3], але недостатньо враховує рівень більшості її складових.

Оцінка фінансово-економічної безпеки не повинна зводитись до аналізу фінансового стану, бо ці об'єкти аналізу мають істотно інші цілі і можуть застосовуватися для зовсім інших замовників та споживачів. Крім того, при дослідженні фінансової безпеки підприємств варто зосереджуватися в першу чергу не на оперативних і швидко змінюваних критеріях, до яких відносяться, наприклад, показники платоспроможності, а обирати такі, які б давали змогу оцінити безпеку підприємства зі стратегічної точки зору.

Зі стратегічного погляду для оцінки рівня безпеки підприємств пропонується застосовувати показник фінансового результату, якого досягає підприємство. Для цього використовуються останні два методи

оцінки фінансово-економічної безпеки: наявності чистого прибутку та оцінки вартості підприємства з використанням дохідного підходу.

Використання прибутку у якості критерію фінансово-економічної безпеки підприємства має такі переваги: по-перше, прибуток є інтегрованим критерієм ефективності його діяльності; по-друге, виступає предметом фінансових інтересів; по-третє, він є основним джерелом для його стратегічного розвитку. Крім того, це забезпечує постійний моніторинг стану безпеки з урахуванням платоспроможності і ризику діяльності. Але використання прибутку у якості критерію фінансово-економічної безпеки має і деякі недоліки: по-перше, це неврахування неекономічних складових безпеки (інформаційної, правової та ін.), а по-друге, непрямий характер зв'язку між зміною ринкової вартості підприємства та рівнем його фінансової безпеки.

Для розуміння зв'язку безпеки підприємства і його фінансового результату доцільно звернутися до теорії криз, які супроводжують втрату підприємством своєї безпеки. У життєвому циклі фінансової кризи виділяються такі її види [12]: стратегічна криза (коли на підприємстві зруйновано виробничий потенціал і відсутні довгострокові фактори успіху); криза прибутковості (коли перманентні збитки вихолощують власний капітал, і це призводить до незадовільної структури балансу); криза ліквідності (підприємство стає неплатоспроможним або існує реальна загроза втрати платоспроможності).

Криза стратегії закономірно може привести до кризи прибутковості, яка потім – до кризи платоспроможності. Втрата ж платоспроможності підприємством, якщо воно не активізує свою антикризову діяльність, веде до хронічної стійкої неплатоспроможності і до банкрутства.

У цих видах криз особливе місце займає криза прибутковості, тому що вона має явні ознаки і на цій підставі може бути усвідомлена керівництвом підприємства (чого, наприклад, позбавлена криза стратегії).

Чим вищий рівень прибутку, тим меншою є потреба в залученні коштів із зовнішніх джерел і тим вищим є рівень самофінансування розвитку підприємства, забезпечення реалізації стратегічних цілей, підвищення конкурентної позиції підприємства на ринку, тим відповідно вищий рівень фінансово-економічної безпеки. При цьому, на відміну від деяких внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів підприємства, прибуток є таким джерелом, яке постійно відтворюється, тому він не втрачає свого впливу в умовах постійної зміни навколишнього середовища.

З урахуванням всього вище наведеного, можна стверджувати, що фінансова безпека ідентифікується показниками прибутковості, а прибутковість діяльності підприємства є дієвим фактором фінансово-економічної безпеки.

Литература

1.Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки // Актуальні проблеми економіки, 2009. – №1. – С.98-103.

2.Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В., [за ред. Т.Г. Васильціва]. – Львів: ВИДАВНИЦТВО, 2012. – 386 с.

3.Модельовання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія / [за ред. В.М. Геєця]. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 240 с.

4.Єрмошенко М.М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства: препринт наукової доповіді / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева, А.М. Ашуєв; за наук. ред. М.М. Єрмошенка. – К. : Національна академія управління, 2005. – 78 с.

5.Забродський В.А. Власність, економічна безпека і держава / В.А. Забродський, М.О. Кизим // Економічна кібернетика. – 2000. – № 3-4. – С. 58-63.

6.Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3. – С. 12-19.

7.Ковалев Д. Економічна безпека підприємства / Д. Ковалев, Т. Сухорукова // Економіка України. – 1998. – №10. – С. 48-52.

8.Папехин Р.С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р.С. Папехин. – Волгоград: Волгоградское научное издательство, 2007. – 16с.

9.Папехин Р.С. Факторы финансовой устойчивости и безопасности предприятия: Автореф. дис. на соискан. науч степ. канд. эконом. наук.: 08.00.10 – “Финансы, денежное обращение и кредит” / Р.С. Папехин. – Волгоград: Волгоградское научное издательство, – 2007. – 21 с.

10.Портнова Г.О. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки / Г.О. Портнова, В.М. Антоненко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 347-357.

11.Сашинська І.О Уточнення визначення та економічного змісту категорії «економічна безпека підприємства» [колективна монографія у 2т.]. - Дніпропетровськ: «ФОП Дробязко С.І.», 2014. – Т. 2. – С. – 14-19.

12.Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник / О.О. Терещенко.– К.: КНЕУ, – 2004. – 412 с.